

מבית לוי

מבית מדרשו של מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל
גאב"ד ור"מ זכרון מאיר ב"ב ובעל "שבט הלוי"
ע"י הגאון רבי משה שטיין שליט"א

גליון 35

בס"ז, ערב ראש השנה תשפ"א

ר"ה שחל בימים שבת וראשון

ליל שבת ליל ראש השנה

מדליקים את הנרות בזמן הדלקת נרות שבת
יזהרו בהדלקת נרות ובתפילות, בקידוש ובברכת המזון, לא לשכוח להזכיר שבת ויום טוב.

קבלת שבת, מגן אבות
מתחילים מזמור לדוד ומקצרים בלכה דודי (מנהג ספרד). לאחר השכיבינו אומרים ושמרו,
ותקעו בחודש שופר.
במגן אבות אומרים המלך הקדוש.
מנין קבוע ששוכר אולם לתפילות ראש השנה אומרים ברכת מגן אבות כיון שהם מנין קבוע
(שבט הלוי חי"א סי' קל"ט א').

זמירות שבת
אומרים שלום עליכם ואשת חיל ככל יו"ט שחל בשבת, ומעט מזמירות שבת.

סימני ר"ה
אכילת הסימנים כמו כל ליל ראש השנה.

בכיה דמעות
נוהגים לבכות ולהוריד דמעות בתפלות ראש השנה אף כשחל בשבת (מט"א סי' תקפ"ב סכ"ח).

יום שבת – יום א' דראש השנה

אבינו מלכנו, י"ג מידות, תקיעת שופר, תשליך
אין אומרים אבינו מלכנו. מרן זצ"ל נהג שלא לומר י"ג מידות בהוצאת ס"ת. (יש בזה מנהגים
שונים, ראה מטה אפרים סי' תקפ"ד סט"ז, ושערי אפרים שער י' ס"ה ב' המנהגים, ובקצש"ע
סי' קכ"ט, שאין אומרים. וכשחל יוהכ"פ בשבת נהג לומר).
אין אומרים אב הרחמים (מט"א תקפ"ד סכ"ה ותקפ"ח ס"י)
וכורעים במוסף בעלינו לשבת.
אין תוקעין בשופר, ואין הולכים לתשליך בשבת.

הזכרת רצה בברהמ"ז
שכח בשבת לומר רצה בברכת המזון חוזר ומברך (שבט הלוי חי"א סי' קל"ט ב' ממטה אפרים
סי' תקפ"ג) דלא כמו ששכח יעלה ויבוא ביום ראש השנה שאינו צריך לחזור.

סעודה שלישית
יש חיוב לאכול סעודה שלישית גם בשבת ערב יו"ט (רמ"א סי' תקצ"ט ס"א ובמ"ב סק"ח)

במטה אפרים (סי' תקצ"ז ס"ד) כתב לחלק הסעודה לשתיים.

אמנם אלו שמסיימים את התפלה מאוחר יותר אינם נוהגים לחלק את הסעודה, רק לאכול מיני מזונות, או תבשיל של שבת, ויוצאים יד"ח גם בפירות. וכן נהג מרן זצ"ל שלא חילק את הסעודה, ופעם אמר לאכול תבשיל של שבת, ולרוב אמר לאכול מיני פירות [וכן נהג בערב פסח שחל בשבת וכמו שכתבנו בספר מבית לוי מועדים].

מוצאי שבת ליל ב' דראש השנה

מעריב

בתפילת מעריב אומרים ותודיענו (שולחן ערוך סי' תקצ"ט).

איסור מלאכה

אין לנשים לעשות מלאכה לצורך הלילה עד שיאמרו ברוך המבדיל בין קודש לקודש בקידוש והבדלה אומרים יקנה"ז ועיין לקמן ההלכות בזה.

יום ב' דראש השנה

קריאת התורה

הבעל תוקע עולה לתורה ביום השני.

תקיעת שופר

בתקיעת שופר מברכים שהחיינו לכו"ע ואין צריך בגד חדש [כיון שלא תקעו ביום הראשון שחל בשבת].

תוקעים בשמו"ע דלחש.

בשנתו האחרונה של מרן זצ"ל (תשע"ה) לא תקעו בשמונה עשרה בלחש בגלל חולשתו. והבינו שזה הוראה לשעה (במשך השנים דיבר הרבה משו"ת אבני נזר תמ"ה תמ"ו שכתב שראוי לבטל התקיעות בלחש, ע"ש אבל לא עשה כן למעשה, ואף בשנה האמורה לא נהג כן אלא מחמת חולשה, וביקש שיעשו זאת בצינעא ככל האפשר, ובשנה לאחר פטירתו חזרו למנהג הקודם).

תשליך

אחר מנחה הולכים לאמירת תשליך.

קידוש והבדלה – יקנה"ז

- א. טעה בקידוש של יקנה"ז וסיים בחתימת הברכה המבדיל בין קודש לחול במקום המבדיל בין קודש לקודש לא יצא וצריך לחזור ולברך^א.
- ב. מברך על הנר בורא מאורי האש. ומברך על הנרות שהדליק על השלחן לכבוד יו"ט כמות שהן אף שאינם סמוכים זה לזה. ואין מסתכל בצפרניים אלא מביט בנרות בשעת הברכה^ב.

א. שבט הלוי (ח"ח סי' קי"ח), דפשיטא דהו"ל משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, ועיקר השינוי הוא בנוסח הפתיחה והחתימה, ומטבע של בין קודש לקודש מוזכר במתני' דחולין (כ"ו ע"ב). והובא ברמב"ם (פכ"ט משבת הל' כ"ב). וכ' במרכה"מ מדלא הזכיר הרמב"ם נוסח ההבדלה ביו"ט שחל במוצ"ש בכלל רק נוסח החתימה משמע דפסק כמ"ד דא"צ לומר בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת, ולשיטתו ודאי דאם שינה לא יצא. ואפילו למנהגינו כדעת הטור סי' תע"ג שמזכירים בין קדושת שבת וכו' מ"מ אם שינה בחתימה לא יצא כמבואר באו"ח סי' נ"ט לענין פתח במעריב ערבים במקום יוצר אור, דאם שינה בחתימה לכ"ע לא יצא ע"ש בביאור הלכה.

ולענין אם צריך לברך שוב בורא פרי הגפן, מחמת שהברכה שבירך בטעות הוה הפסק, וכעין שכתב בסי' רח"צ ס"ה בביאור הל' דאין מברכין במוצ"ש על נר שלא שבת ואפילו בדיעבד לא יצא. וכתב בחי' רעק"א

- ג. המנהג שהנשים שותות מכוס הקידוש אף שהבדילו עליו ג"כ.
ד. בענין עשית הבדלה ביו"ט שחל במוצאי שבת לפני צאת הכוכבים, מפלג המנחה ולמעלה עיין בהערה ז'.

בבית הלוי

גביע זהב בראש השנה

בהגיע מרן זצ"ל לגיל שבעים הביא אבי הרה"ח ר' ברוך בענדיט ז"ל מתנה גביע זהב. מרן זצ"ל התרגש מאוד מהמתנה ואמר לרבנית ע"ה תראי עד כמה ר' ברוך בענדיט מעריך אותי. אך מרן זצ"ל לא השתמש בגביע זהב כליל ראש השנה ואמר שיש לו הרגשה בזה של אין קטיגור נעשה סניגור [כמו שהכה"ג ביוה"פ לא היה נכנס לקודש הקדשים בבגדי זהב]. גביע זהב נמצא כעת אצל בנו הגר"צ ואזנר שליט"א

- דאם לא יצא בברכת הגר ממילא הו"ל הפסק בין בופה"ג לטעימה, וציין לט"ז (או"ח סי' תרכ"ד). אמנם י"ל שאינו דומה לגמרי, דאפשר דשאני גידון דידן דאינו הפסק גמור כיון דהזכרת בין קודש לחול בליל מוצ"ש ליו"ט אינה הזכרה פסולה, דהא אדרבה מזכירין אותה בנוסח ההבדלה, א"כ י"ל דאף שצריך לברך שוב, מ"מ אין הברכה הקודמת נחשבת להפסק גמור, ועדיין צל"ע בזה, עכת"ד.
- ב. כן נוהג מרן זצ"ל. [ועיין במט"א (סי' ת"ר באלף המגן סק"ג), שכתב להסמיך שתי גרות זל"ז, ויש מחמירים בזה מחשש שנראה כמכבה עי' סי' תק"ב במ"ב (ס"ק י"ט) דהלוקח עץ ממדורה דולקת שע"ז יוכל להתמעט אורו אינו פס"ר, וע"כ אם מכין כדי שיכבה אסור ואם מכין להניחו בצד או במדורה אחרת מותר וע"ש בס"ק כ' דאם לוקחו משם כדי להאיר לפניו ג"כ שרי דהא אינו מכין לכיבוי ויש מחמירין בזה (מ"א) ונכון להחמיר ע"ש ודו"ק].
- ג. אף שהמנהג שאין הנשים שותות מכוס הבדלה כמ"ש במג"א סי' רצ"ו בשם השל"ה, והובא שם במ"ב (ס"ק ו'), מ"מ בכוס זה שנאמר עליו גם הקידוש המנהג שנותנים לנשים לשתות.
- ד. בשבט הלוי (ח"ח סי' קי"ט) כתב, דמעיקר הדין להמבואר בשו"ע סי' רצ"ג דמתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת מפלג המנחה ולמעלה ומותר להבדיל מיד גם על הכוס, ומתייחס ליום זה כיום חול, אע"ג דעומד בעיצומו של יום השבת, כ"ש משבת ליו"ט כיון דרק מקבל ע"ע מהות יום אחד בלי שיעשה בפועל מאומה נגד קדושת שבת והלכותיו. אמנם כתבו הפוסקים שם דאין לעשות כן דדבר התמוה לרבים הוא, וגם שמה יבואו להקל במלאכה. וזה שייך גם בנידון דידן דיבואו להקל בהיתר מלאכת אוכל נפש דאסור בשבת. ע"כ רק בשעת הדחק באמת עבור זקנים וחולים וחלשים וכה"ג אפשר להתיר, ובלבד שישגיחו עליהם שלא יבואו לזלזל גם במלאכה, עכ"ד.

תקיעת שופר בעת הקורונה

היו שחששו שבעת תקיעת שופר יתפזר רוק מהבעל תוקע ועל כן העלו שתי הצעות
א. לכסות את הפה הרחב של השופר אלא שיש חוששים שהוא עלול לשנות את קול
השופר, ואין לעשות דברים חדשים.
ב. לעשות מסביב לבימה מחיצה מגיילון. ונראה שבזה אין חשש של קול הברה כמו
בתוקע בבור, שמחיצה זו אף בגובה 2 מטר אינה משנה את הקול.

הרה"ג מאיר גרוס שליט"א
מו"צ ברמות ירושלים

שנה זו כפי הנראה רבים יצטרכו להתפלל בר"ה בחצרות לכן יש לשים לב להלכות דלהלן .

בסימן תקפ"ז ס"א במ"ב ס"ק ו' ובביאור הלכה ד"ה ואם קול הברה שמע, נתבאר דאפילו
בבהכ"נ בריחוק מקום שייך קול הברה. ובשער הציון ס"ק י' הביא מהט"ז עוד סברה
לחוש לקול הברה "דילמא אין אנו בקיאים בין קול שופר לקול הברה. ולפ"ז יתכן
שבחצרות שלנו יש את שתי הטעמים שכתבנו, ועוד נוסף עליהם עוד חשש כשהחצר
נמצאת במקום עמוק וחומות אבן סביב לה ומלאות עפר סביבותיה שמא גם דין בור
יש לה, ולפי טעם הב' שכתבנו לעיל גם לא יועיל הבחנה דשמא אין בקיאים עד שיהיה
ברור לו שקול שופר שמע, וכמש"כ המ"ב סוסק"ז. זה עניין אחד שיש האי שתא למיחש.

ועוד יש לחוש לשמיעת קול אחר שלא על הסדר בתקיעותיו מחצר סמוכה וכדומה,
וכמבואר במ"ב ס"י תק"ץ סעיפים ז'-ח' ובמ"ב שם כמה פעמים. וכגון ששומע עתה
תש"ת ושומע קול תרועה אפילו רק ג' קולות בעלמא, שבכך נגמר תרועה שלמה רק לי"א
ס"י תק"צ ס"ג שהיא שיטת רש"י, ואע"ג דלא קימ"ל הכי לדינא לכתחילה, מ"מ לחומרא
חיישינן. ממילא הכא כששמע תוך כדי התש"ת ג' הני קולות דהוו תרועה שלימה קלקל
מה ששמע לתש"ת שלו. וה"ה בתר"ת כששמע ג' שברים ממקום אחר שעתה אינו
מסידרו קלקל לתר"ת דידיה. או בתשר"ת שמע ב"פ שברים או תרועה בין שתי
התקיעות דליה, ג"כ קלקל לכל התשר"ת דליה.

והעצה ההלכתית היעוצה לזה היא, א'. שיכוון התוקע שלא להוציא אלא למשתייכים
למניינו. ב'. שיכוונו השומעים שאין רצונם לצאת רק בתקיעותיו של זה התוקע עבור
המניין שמתפלל בו הוא עצמו השתא, ולא בשום תקיעות אחרות. ובזה אף אי שמע
קול אחר לא קלקל .

והיה אפשר לדחוק ולומר דהנך קולות ששומע מרחוק לא מקלקלים כל עיקר, כיוון
דלט"ז ס"י תקפ"ז ס"א הנ"ל גם הנשמע מרחוק הוה קול הברה בעלמא דממילא אין
יוצאים בו א"כ גם לקלקל לא יקלקל, אלא דקלע"ד לתפוס את דברי הט"ז הללו גם
לקולא, אחר שמהמ"ב משמע שנקטו רק לחומרא, תקפ"ז סק"ז ובבאו"ה שם ד"ה ואם
קול, שיש לחוש לדעה זו שלא בשעת הדחק עי"ש .

בנוסף עצה פרקטית טובה שיתאמו בניהם מארגני המיניים את זמני התפילות כך שלא
יצאו תקיעותיהם בזמן אחד.

הגנו בתפילה ובתחנונים לבורא עולם שיושיענו במהרה בישועתו עולמים ויסיר מעלינו
כל מגיפה נגע ומחלה, ולא נצטרך להתפלל עוד בחצרות בתים, כי אם בחצרות בית
קודשו בבית עולמים, ושם נזכה גם ביום הראשון דר"ה האי שתא שחל בשבת לתקיעת
שופר דב"ד, ומכוחם בכל ירושלים, [ועתידה ירושלים להתפשט לכל א"י] אחר שכבר
קודם נזכה לתקע בשופר גדול לחרותנו מהיצר ומעול מלכויות, אמן .